
Nekaj zgodnjih spominskih okruškov o naselitvi SEM na Metelkovi

Inja SMERDEL

Direktorica Slovenskega etnografskega muzeja, 1995–2005

322

Muzeji – muzeji družb in kultur – so nedvomno svojstvene hiše nakopičene ter skrbno ohranjane dediščine; človekovega snovnega in nesnovnega spomina. A ne le tega. So tudi hiše spominov in spominjanja ljudi, ki so v njih delali in potem nekega dne odšli; jih zapustili ter s tem sami stopili v območje spomina ...

Kadar se zavoljo tega ali onega vzgiba ali vzroka potapljam v spomin, se na površje pogosto dvignejo naplavine iz najglobljih plasti: spominski okruški o naselitvi in začetkih bivanja SEM v stavbnem sestavu nekdanje vojašnice na Metelkovi. Morda zato, ker ti sodijo v ustno izročilo, vse sočasno in poznejše »uradno« dogajanje v muzeju in z muzejem na novem naslovu pa je dovolj dobro dokumentirano in varno arhivirano za muzejsko zgodovino.

Pa poskusimo nabrati v prgišče nekaj morda manj znanih zadevnih okruškov. Na primer tistega, ko smo nekega zimskega dne leta 1996 vse Sem-ovke in Sem-ovci prvikrat stopili na lokacijo našega bodočega muzejskega domovanja, da bi si ogledali obe hiši, ki so nam ju namenili na Ministrstvu za kulturo. Njihova za Metelkovo zadolžena predstavnica nas je usmerila v objekt naše sedanje razstavne hiše in v manjše poslopje ob Maistrovi ulici (današnje depandanso Narodnega muzeja); za hišo ob Metelkovi ulici, v kateri danes delujejo vsi naši oddelki in službe, pa je odločno

povedala, da se bo v njo naselilo kar samo ministrstvo. In tako smo si tistega dne res ogledovali samo oba »dovoljena objekta«. A mene je zlasti lega njenega stičnega vogala, odmaknjenega od neposredne poti prihoda naših bodočih obiskovalcev iz mestnega centra v načrtovano muzejsko središče, hudo motila. Tako zelo, da sem zvečer z možem še enkrat stopila od Tromostovja po Trubarjevi in čez Tabor do Metelkove, kar je znova potrdilo moje občutje in porodilo prepričanje, da morata postati hiši etnografskega muzeja prav tisti dve, ki ju povezuje vogalni park s stoletnima platanama, iz katerega je mikaven pogled na Wagnerjevo Cerkev Srca Jezusovega in v katerem sem v mislih že videla stati stole in mizice bodoče muzejske kavarne. Drugo jutro je sledil klic na ministrstvo, zgovorno pospremljen s argumenti v naš prid, in tega sem morala zatem podkrepiti še z ustreznim dopisom. In čeprav to na ministrstvu najverjetneje ni povzročilo navdušenja, so argumente sprejeli ter nam dodelili (oziroma odstopili) našo današnjo upravno hišo. Čez čas sem potem slišala,

da se moramo za to zahvaliti tedanjemu ministru za kulturo Sergiju Pelhanu, ki je odločno in naklonjeno dal prednost muzeju ...

Kmalu za tem so že stekle vse ustrezne priprave na prenovu tega našega manjšega objekta, na Metelkovi pa se je začel sestajati gradbeni odbor. In to prav v prostoru, v katerem je danes naša muzejska kavarna. V prostoru s pravšnjo zgodovino, saj sem takrat izvedela, da je bila nekoč v njem vojaška kantina, v času prenove pa so vanj umestili menzo za delavce našega gradbinca GPG. V to obdobje sega očarljiv spomin na tedanje varnostnike podjetja Rival, ki smo jih srečevali ob vsakem prihodu na sestanke v sestav nekdanje vojašnice. Ob robu sredinske ploščadi, med obkrožajočimi vojaškimi poslopji, kjer je bilo tedaj tudi nekaj zemlje in zelenja, so si ti možaki uredili pravo vrtičkarsko domovanje. Svoj delovni čas so si veselo dopolnjevali s koristnim pridelovanjem vrtnin, za čuvanje pridelkov pa je v njihovi odsotnosti skrbel strog volčjak, njihov pasji pomočnik. Tu in tam je iz tega vrtičkarskega razkošja tudi prav omamno zadišalo ...

In nazadnje še spominski okrušek o našem – morda malce nekonvencionalnem naseljevanju obeh muzejskih hiš. Sloves sosedov z druge, neinstitucionalne strani Metelkove, v bližino katerih so nekateri prihajali z nelagodjem, zame ni bil v vseh pogledih problematičen. Z »marginalci« iz soseščine sem želela in sem tudi uspela

vzpostaviti korektne odnose. Kot etnologinja se pač nisem bala drugačnosti; in tudi občutje obrobnosti mi ni bilo tuje v krogu z avro odličnosti obsijanih kolegic in kolegov iz nekaterih drugih humanističnih disciplin. A tak odnos do naše vede, ali do muzeja, sem vedno doživljala kot vzgib za upornost ter dokazovanje nasprotnega s kakovostnim delom; in kot prednost, saj je spodbujal kanček drznosti in bolj sveže, tudi povsem nekonvencionalne pristope. Na primer svojstveno zasedbo našega večjega objekta – bodoče razstavne hiše, o kateri sem iz več virov morala pogosto poslušati, da je »etnografi« pač ne potrebujemo. Da je manjša upravna hiša, v katero smo ob njenem odprtju junija 1997 uspešno umestili vzorčne izseke bodoče stalne razstave, za nas dovolj; da je še toliko prostorskih potreb v drugih muzejskih ustanovah, da bi kazalo njim nameniti kakšno nadstropje v sicer nam dodeljeni razstavni palači itd. itd. ... Takih in podobnih mnenj in idej skoraj do konca njene prenove oziroma izgradnje ni zmanjkalo. In zato je bilo potrebno biti ves čas na preži ter vedno znova postreči z argumenti v naš prid. A ukrepati je kazalo tudi drugače; tako, kakor sicer ni bilo v navadi: z dejanji in z rešitvami, ki so presenečale ter poskušale prepričevati z duhovitostjo. V tem duhu smo na primer ob odprtju upravne hiše s pisanimi trakovi, kot na kakšnem pozvačinskem pokrivalu, in z napisom *Slovenski etnografski muzej* praznično označili našo razstavno hišo. Pri tem početju, ki izvedbeno ni bilo prav preprosto, so nam pomagali prav sosedje z neinstitucionalne Metelkove; njihov ameriški squater Jerry, ki je čudežno spretno uspel pričvrstiti vse tiste večbarvne trakove tik pod strešni venec, da so veselo bingljali navzdol in nezgrehljivo označevali našo muzejsko posest. Temu so pozneje sledila še druga sorodna dejanja: na primer tabli, ki sta na dvoriščni fasadi z nekaj slogani napovedovali razstavno prihodnost tega objekta, ali pa skulpturi delavcev v vsej gradbeni opremi, ki sta »stopali« po stopnišču in priganjali k njegovi prenovi ob odprtju naše prve razstave v improviziranih razstavni dvoranah v njegovi tedaj še surovi notranjščini. A Jerryjeva montaža pisanih trakov je bila prvi tak podvig v tem nizu ...

In če se za konec spomnim, je bil dokaj nekonvencionalen dogodek – čeprav nenačrtovan – tudi zelo moker krst z nepričakovano pomočjo prav tedaj utrganega junijskega nevihtnega oblaka, ki nas je vse presenetil na večer slavnostnega odprtja upravne hiše. Temu krstu je potem leto za letom sledilo odraščanje našega muzeja v novem domovanju na Metelkovi. In njegova rast, ki naj se kljub visoki jubilejni starosti in zrelosti nikoli ne konča!